

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

วิชากรณ จุ้ยลำเพ็ญ

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติเรื่ององค์กรอิสระไว้ในหมวด 12 โดยกำหนดให้มีองค์กรอิสระทั้งสิ้น 5 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ธนภุต วรธนัชชากุล, 2560) สำหรับบทความนี้จะขอเสนอเฉพาะเรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรอิสระดังกล่าวข้างต้น

ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยการสืบสวนหาข้อเท็จจริงจากเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมให้กับประชาชน โดยผู้ตรวจการแผ่นดินจะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะหรือให้คำแนะนำเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาและหาทางแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรมดังกล่าว (ชลิข จงสืบพันธ์, สมเจตน์ ไวยากรณ์ และเผด็จการ ด้วงโท, 2551, น. 71 อ้างถึงใน รุจรวี ศุภศิริสินธุ์, 2557, น. 2) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยตัดคำว่า “ของรัฐสภา” ออกเนื่องจากอำนาจหน้าที่ที่เปลี่ยนไป โดยมีหน้าที่ตรวจสอบจริยธรรมของนักการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย ทำให้ไม่เหมาะสมในการเป็นองค์กรของรัฐสภาอีกต่อไปเนื่องจากต้องตรวจสอบสมาชิกรัฐสภาจึงเปลี่ยนชื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551, น. 19)

ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา และผู้ได้รับการสรรหาต้องเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, น. 91-92) และเป็นผู้มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ดังนี้

คุณสมบัติ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีบริบูรณ์ในวันสมัคร
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ลักษณะต้องห้าม

1. ไม่เคยเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินหรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
2. ไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น
4. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือผู้มีตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ 3 ปีก่อนวันสมัคร
5. ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
7. ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท
8. ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เพราะกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง
9. ไม่เคยถูกวินิจฉัยหรือมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ
10. ไม่เคยถูกถอดถอนจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ
11. ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ
12. ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ ปี 2550 นี้ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน มีดังนี้

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล รวมทั้งกรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำหรับการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินดังกล่าวจะต้องมีการร้องเรียน เว้นแต่เป็นกรณี ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวม หรือ เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ อาจพิจารณาและสอบสวนโดยไม่มีการร้องเรียนได้

2. ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึง ข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณี que เห็นว่าจำเป็น

4. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาทุกปี และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะ

นอกจากนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เมื่อเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรืออาจเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็น ต่อศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วย ราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วย รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, น. 92-93)

สำหรับผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มี ผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยมาจากการสรรหา ของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือหัวหน้าหน่วยงาน ของรัฐที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรมตามที่คณะกรรมการสรรหาประกาศกำหนด โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็น เวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 1 คน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 66)

นอกจากคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินยังจะต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามทั่วไปอีกด้วย ดังนี้

คุณสมบัติ

1. มีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปี แต่ไม่เกิน 70 ปี

2. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

4. มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

5. มีสุขภาพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะต้องห้าม

1. เป็นหรือเคยเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใด
2. ตัดยาเสพติดให้โทษ
3. เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
4. เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ
5. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
6. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
7. วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
8. อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
9. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
10. เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 10 ปี นับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
11. เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ
12. เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
13. เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน
14. เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง
15. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
16. เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย
17. เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติ

หน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

18. เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

19. เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในระยะ 10 ปี ก่อนเข้ารับการศึกษาหรือสรรหา

20. เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะ 10 ปี ก่อนเข้ารับการศึกษาหรือสรรหา

21. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

22. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

23. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

24. เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ

25. มีพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, น. 62)

ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ ปี 2560 นี้ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน มีดังนี้

1. เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

2. แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

3. เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม ข้อ 1 หรือ ข้อ 2 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามความเห็นสมควรและในการดำเนินการตาม ข้อ 1 หรือ ข้อ 2 หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เมื่อเห็นว่า มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และอาจเสนอเรื่องต่อศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560, น. 66-67)

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินไว้สูงกว่าเดิมเพราะต้องการได้ผู้มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์และมีความกล้าหาญ อีกทั้งเพิ่มวาระการดำรงตำแหน่ง จาก 6 ปี เป็น 7 ปี เพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่องและมีวาระการดำรงตำแหน่งสอดคล้องกับองค์กรอิสระอื่น รวมทั้งมีอำนาจเพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ อำนาจในการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ และอำนาจในการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรได้ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจแต่เพียงรายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา แต่ไม่มีอำนาจแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการหากหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร สำหรับอำนาจสำคัญของผู้ตรวจการแผ่นดินในการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติกฎหมายและอำนาจในการเสนอเรื่องให้ศาลปกครองวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นอำนาจที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมีมาแต่เดิมในรัฐธรรมนูญปี 2550 ก็ได้นำมาบัญญัติไว้อยู่ในรัฐธรรมนูญปี 2560 ด้วยเช่นกัน (ธนภฤต วรณชชากุล, 2560)

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 3 คน มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินไว้สูงกว่าเดิม มีวาระการดำรงตำแหน่งเพิ่มขึ้นรวมทั้งมีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมขึ้น ซึ่งผู้เรียบเรียงเห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าวเพราะจากอำนาจที่เพิ่มเติมขึ้นจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมที่หน่วยงานของรัฐปฏิบัติต่อประชาชน และลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยไม่จำเป็น

สำหรับการดำเนินการเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ นั้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว คงจะได้เห็นการใช้อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญใหม่นี้ได้ชัดเจนมากขึ้น

บรรณานุกรม

ธนภุต วรรณัชชากุล. (9 พฤษภาคม 2560). องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญใหม่ กับวิถีแห่งอำนาจ. **มติชน**, น. 15.

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552” (4 สิงหาคม 2552).

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 126 ตอนที่ 50 ก, น. 3-4.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (24 สิงหาคม 2550). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, น. 91-93.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 66-67.

รุจรวี ศุภศิริสินธุ์. (2557). **ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน: ศึกษา**

เฉพาะกรณีนิติสทปริญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้นจาก ฐานข้อมูล
โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2551). **องค์กรตามรัฐธรรมนูญ 2550**. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.